

dne za vsako léto posebej tarifa postaviti, ktera tarifa se določi potem, kolikor so 3 četertinke (3 firteljci) funta govejiga mesa o preteklim létu veljale; to plačilo plača cesar za vojake, ki niso oficirji.

§. 32. Za štalo, luč v štali, steljo in rabo potrebniga štalniga orodja se za 1 konja plača noč in dan ali le za noč 1 krajc. in pol. Če se namesto slame za steljo le listje ali kakošna druga nastelja da, se plača za to le 1 krajc. — Gnoj ostane tistimu, ki je štalo dal.

§. 34. Plačilo za staniša in živež in za steljo pri konjih se bo odrajtalo županu ali za to postavljenimu nastanovavcu (kvartirmajstru) berž po odhodu vojakov, ako so le nekatere dni ondi bili; če pa več časa tam bivajo, se plačuje nastanina pravilama vsacih 5 dni.

§. 35. Ako se kje taborišče (logar) za vajo vojakov napravi, naj se zvesto na to gleda, da se zato tak čas izvoli, da polje nikakoršne škode ne terpi; sicer mora škodo ali ovéro nove posetve cesarska kasa poverniti; gnoj na taboriščih ostane posestniku.

§. 36. 37. in 38. določijo stanisa, ki pri dalje terpečim stanovanju vojakam gréjo.

§. 39. Ako se vojak, ki ni oficir, v kakošno hišo za dalje časa vkvartira, mu gré le čedna postelja, kakoršna je v hiši, in pa svečava in kurjava, — živeža pa pri takim dalje terpečim vstanovanju (po §. 40) ne more terjati, ampak le oginj in kuhinske posode, kakor jih družina ima. Županije pa in oskerbivne gosposke pa imajo skerbeti, da tudi vojaki dober živež za dober kup dobijo.

§. 43. 14 dni pred pretekam enih kvater se mora županu napovedati, koliko prostora se bo druge kvatre za vojake in konje potrebovalo; cesar se v drugih kvatrih ne bo potrebovalo, se tudi ne bo plačalo.

§. 44. Vse za vojake terjane in od županije tudi oskerbljene staniša se morajo za ene kvatre plačati, akoravno so ali vse ali deloma prazne stale; vunder jih zna vojaško oskerbništvo za tisti plačani čas komu drugimu v najém dati.

§. 45. Ako se tiste kvatre več prostora potrebuje, naj si vojaki s že najeti staniši pomagajo, — ako pa to ni mogoče, naj se tisti vojaki tako vkvartirajo, kakor da bi bili le memo gredoči.

§. 46. Pri dalje terpečim nastánjenju odrajta cesarska kasa plačilo županij po vsacih 10 lét prerajtani in v tistim kraju navadni najemšini oficirskih stanovanj, kancelij i. t. d.

§. 47. Dokler se pa ta povračilna cena ne določi, naj se v županijah tistih deželá, kjer je že za vojaške stanovanja najemšina v navadi, po ti ravná; kjer pa dosihmal taka znana ni, naj se povračilo določi.

§. 48. Za dalje terpeče nastánjenje vojakov v županijsko kosarno ali za to najeto poslopje, poverne cesarska kasa za eniga vojaka na dan 1 krajc. in pol, — za konja s stalno svečavo in orodjem pa 1 krajc.

§. 49. Za dalje terpeče nastánjenje vojakov v druge hiše plača cesarska kasa na noč in dan 1 krajc. in ravno toliko za eniga konja. —

Ti so važniši paragrafi nove postave za nastanovanje vojakov, dane 15. maja tega léta.

Domače umetnosti.

Domača umetnija. Naj potrebniši opravilo naše umetnije je, da se dela učenih domačih ljudi razsvetlujejo in pravično razsodujejo. Napačno je, ako se vse domače samomogočno zaničuje ali nevedoma za čudež proglasuje.

Ob kratkim čem danes opomniti g. Puharjevih svetlotiskov, ki so šli tudi v veličansko razstavo v London. Čim se naznačuje njegov pokrok u Da-

guerskim svetlotisku? Glavna prednost je, da Puharjeve podobe stojé v prirodni legi, (in der natürlichen Lage), kar se pri dosadanjih drugih ni doseglo. Kje je tega uzrok? Uzrok je jedini, da je podobilo (podobonosič) prozračno (skožividno), da se radi zavolj tega podoba nasprotne lege s promenenjem stekla na drugo stran v prirodno lego promeni.

Vitezl. Radonievich.

Razposeljenje prvih ljudi

v slavjanskim obziru *).

Če raj ali paradiz, kamor je bil Bog prva človeka vstvaril, ni ob splošnim potopu pod vodo ostal, in če ni po potopu mokro suho, in kar je bilo pred suhiga mokro postalo, kakor so hotli nekteri dokazati, tako si je misliti, da sta bila Kašimir pod Himalajskimi ali Zimskimi gorami, ali pa otok Ceylan Seljan, Laka ali tudi Lanka imenovan, ki je imel nekdej imé Taprobane ali Salike, ravno tako zraven Indije, tisti srečni kraj. Nekteri mislijo, da sveto pismo pod imenom Ophir ta otok ume, in da je bil to tisti preblagi kraj, od kodar je dal Salomon neizrečeno veliko draginj za Jeruzalemski tempelj voziti. Vender se nekterim verjetniši zdi, da je Ophir sama India.

Kar tiče raj, naj bo, da je bil v enim ali drugim kraji, saj je bil ob potopu vés človeški rod končan zunaj Noetove družine, to je, zunaj osmih oseb. Na Noeta se nam ozirati ostane, kot na očaka vsiga poznejšiga človeštva. V tej reči se pa deržimo, kar nam častitljivi P. Placid Javornik iz svetiga pisma razlaga.

Noetova barka je bila ostala na hribu Ararat, ali kakor sv. Jeronim razlaga, na hribu Tabor v Armenii na Mesopotamski meji, od koder se je vidila velika planjava Ararat. Ime Ararat izvira is hebrejske besede Har (po slavjansko hara, hora, gora), ktera dvakrat zapisana Harhar (Ararat) silno visoke gore, kterih je tudi več skupaj, pomeni. Ko je Noe s svojo družino iz barke prišel, je zapustil unkraj Tigrida, kar sveto pismo jutrovo imenuje, in se je v Mesopotamijo, v nižji kraje podal, kjer je skoz 350 lét živel.

Okoli leta 290 po potopu so bili začeli babilonski turn zidati v sinearski deželi. Kacih 400 ali 500 lét po potopu je bil Bog per zidani babilonskiga turna besedo zmesal, in tako na znanje dal, da naj se nekteri po daljnih deželah razposelijo, namest vsi v prvih krajih skupej živeti. Po hebrejskim spisu svetiga pisma se je zmeda jezikov zgodila po Noetovi smerti; po spričevanji Septuaginte in Samaritanov se je bila pa že pred Noetovo smertjo zgodila. Do tistih časov so se bili Noetovi mlajši močno pomnožili, zraven so pa njegovi sinovi in unuci po kacih tri sto, nekteri blizo do pet sto lét živel. Po potopu jim je blizo kraj nekdej srečniga raja, kakor tudi poznejše Adamovo stanovanje na misel hodilo, da so od Ararata proti Indii se najbolj pomikali. Pa per dolgim življenji in silnim pomnoženji so jim ob času zmede jezika vse te dežele bile začele pretesne hoditi, in tako so bili tudi permorani si v druge dežele pomagati.

(Dalje sledi.)

Še en dopis g. Pirca iz Amerike.

„Novice“ v Ameriki so spomnile našiga častitiga rojaka g. misionarja Pirca več njegovih starih prijatlov na Krajnskim, od kterih je v njih bral. Na to je on tudi svojimu ljubljenimu prijatlu g. fajmoštru Kuraltu v Mengšu unidan pisal, in g. fajmošter so nam ta dopis

*) Po prijaznim dovoljenju slavniga gosp. pisatelja iz rokopisa: »Stari sled slavjanstva iz slovenskiga ozira — spisal Matevž Ravnikar, podamo ta sostavk. Vred.

dno stlačiti, gorkota se na tem mestu ne zdrami tako, kakor mora biti, senó ondi mokrotno ostane in plesnija. Zato se mora živo priporočiti, da je skerben človek vedno pri tem delu pričujoč. Na 100 kvadratnih čevljev prostora se rajta en tlačivec.

Kùp pa ne sme manj kakor 4 čevlje visok, pa tudi ne višji kot 20 čevljev biti. Ako je nižji kot 4 čevlje, se ne zgreje dovolj, mokrota prepočasi odhaja in plesnobi se priložnost da. Ako je kùp višji od 20 čevljev, se vname taka gorkota, da bi znal kùp zgoreti.

Je kùp 4 do 20 čevljev visok, se položi na verh slame za 6 palcov visoko — po tem naj se celi kùp še pol ure tlači. Da senó ne plesnija, se položi slama na verh.

Je kùp tako napravljen in terdo stlačen, se že o 3 dneh zgreje; vročina kupa je včasih tako velika, da je roka ne preterpi. Odslej se mora kùp popolnoma pri miru pustiti. O 6 do 8 tednih je v njem vročina prešla, senó je suho in kerhko, barve je sedaj rujave, nektare perjica clo černe, — duha je močnejša in kaj prijetnija.

Pervikrat to poskusiti, se bo marsikteri bal — ali zagotoviti zamoremo vsaciga kmetovavca, da se ni clo nič bati, da bi se senó na to vižo spridilo, ako le prezelene trave ni na kùp djal, in da je kùp nar manj 4 čevlje visok napravil, in ga prav terdno stlačil.

Pristavimo še tole: Ako se senó ni na senožeti toliko posušilo, kakor ima biti in se je dežja bati, naj ga spravi raji premalo suhiga domú in pri nakladanju kupa naj se med eno lego sená poklada ena lega slame, enakomerno po celim kupu. Slama vredeuje in poteguje mokroto na-se, in se med vrenjem napiva duha in slaja sená. —

Ravno tako se zna z velikim pridam s deteljo (navadno rudečo Štajarsko, nemško (Lucerner) in turško (Esperzette) ravnati; z vsimi temi deteljami smo že večkrat na imenovano vižo ravnali in si kaj dobro, živini prijetniši in tečniši pičo pridelali. Deteljo peljemo domú, ko je perje že vsahnilo, se pa še močno zelenih in sočnih bilk derži. Na to vižo ne pustimo ne perja ne glavice na polju in si napravimo živinsko klajo, ktera nar žlahnejši cvetlice v duhu prekosí! Ravno tako dobro je tudi na to vižo z grahorko (Wicken) ravnati, ki scer še ložej, kot detelja, svoje perjice zgubi.

Velik dobiček sadja.

Nek vertnar v severni Ameriki si je léta 1831 velik vert napravil, kjer je samo breskvne drevca redil. Posadil jih je potlej na 140 njiv, na vsako po 100 drevesic. V létu 1846 je pridelal tega sadja 14.000 jerbasov. Vzame se, da je bilo to blizo okoli 1.400.000 breskev. Vsaka je bila debela za malo moško pest. Prodajal jih je v mesto Filadelfijo in Nevjork, in je dobil za vsakih sto 5 do 6 dolarjev. Samo za tisto léto so mu te breskve vergle še čez 40.000 dolarjev ali 82.333 gold. našiga denarja. Zares velik dobiček pri sadju! — Prav bi bilo, da bi se tudi pri nas tisti kmetovavci sadja malo bolj prijeli, ki mislijo in hočejo, da se mora sadje le kar samo od sebe množiti in rediti. Prid, ki nam ga sadje da, bomo mogli vedno bolj spoznati in ceniti.

Uršič.

Razposeljenje prvih ljudi

v slavjanskim obziru.

(Dalje.)

Noetovi sinovi so bili Sem, Ham in Jafet. Jafetovi sinovi, od katerih gré tu posebno govoriti, so

bili: Gomer, Magog, Madaj, Javan, Tubal, Mosoh in Tyras.

1. Gomer, Jafetov najstari sin, je bil oče Gomeričanov, ki so v Frigii ali Bregji prebivali. Bohartu se zdi, da so tudi Kimbri in Keltje iz Gomerjeviga zaroda. Ecehiel 38, 6. 27. 14. govori od dežele Gomerja, da je proti severji blizo Togorme bila in s Tirio (Tirus) Feniškim mestam kupčevala, kar se Bregji popolnoma prileže.

2. Magog je bil, kakor Jožef Flavi, Jeronim, Teodoret in drugi mislijo, oče Skutov, kar je tudi verjetno iz Ecehiela pogl. 38. Prebival je Magogov zarod okoli Kavkaza, in ravno od ondot so Skuti prišli.

3. Madaj. Nobeden Jafetovih sinov se ni dalje proti izhodu razširil kot Madaj; ta je po sploh misli s svojimi otroci in vnuki zaselil deželo, ktero je po svojim imenu Medio imenoval. Bohart meni, da so stari Sarmatae Soromadje tudi Madajeve rodovine, in da so svoje ime blizo od kaldejskih besedi Sar-Madai dobili, to je ostanjki (kar jih je ostalo) od Madaja ali Madjanov.

4. Javan se je bil v Grecio podal, ktera je tudi Makedonijo obsegla. Greki so se Jone Jones klicali, berž ko ne od hebrejskiga Javan, in Daniel 8, 21. Aleksandra veliciga, ki je Makedon bil, kralja Jonije imenuje, ker se je pod tem imenom tudi Makedonia razumela.

5. Tubal in Mosoh. Ta dva se vselej skupaj imenujeta; tudi prerok Ecehiel 27, 13—32, 26. od nju kakor od dveh skupaj prebivajočih ljudstev govori. Iz tega se vidi, da sta mogla soseda biti. Po Bohartovi zdetvi so iz nju naroda bili Moskovičani Moschi Moscovitæ in Iberi ali Tiberi, uni so stanovali prek Kapatočja proti severji, ti pa med Trebizondijo in malo Armenijo do Mošiške gore in do Kolka.

6. Tyras, najmlajši Jafetovih sinov je prebival v Mužii, Tračii in družih evropejskih proti severji ležečih deželah.

Gomerjevi sinovi so bili Askeneec, Rifat in Torgorma.

Askeneec, pervorojeni Gomerjev sin, se je bil vdomovil v Potonje Bithynia, v Troado in v malo Frigio proti severji od Armenije, in to nam verjetno stori okoljsina, da je v tistih krajih jezero, ki se mu Askansko jezero pravi; tudi eno ondotno reko Askansko imenujejo, in nekdanje čase je bilo tam mesto Askansko imenovano. Ščasama se je to ljudstvo notri do morja razširilo, in od tod so mende Greki tisto morje askinsko ali aksinsko morje, ščasama pa celo evksinsko morje Pontus evxinus imenovali.

Rifat je stanoval blizo svojiga brata Askeneeca. Ripat, če se po spremembi tihnica *p* v *f* ali *b* prestavi se glasi Rifat ali Ribat, kakor je v prestavljenih Mozesovih bukvah brati. V tem imenu je korenita slovka rif, rip ali rib, in ako h pismenki *r* še ostreji naduh pridenemo, se ta slovka glasi hrib, kar tudi v nemškem Riff pomeni. Rusi imenujejo gorovje, ki se delječ razteguje hrebet, to je po slovensko, herbet. Po Kosmati najstarijim českim zgodovinarji vémo, da se je vodja Čehov, ko so v zapušene markomanske kraje došli, najpred na gori Rip med rekama Ogro in Veltavo naselil, in Dalemil poje: „Ker se od verha te gore delječ okoli vidi, so jo hořin Rip imenovali.“ Léta gora, na ktero še zdaj Čehi iz daljnih krajev na Božjo pot hodijo, in kjer je, kakor stara pravlica pové, Čeh pokopan, se perva v zgodovini českih naseljnikov imenuje, in je pred ko ne od perve izidne gore českiga naroda, od izidne gore vsih slavjanskih ljudstev Ripatoviga zaroda svoje ime dobila. (Dalje sledi.)

Razposeljenje prvih ljudi

v slavjanskim obziru.

(Dalje.)

Naj starji zemljopisci pišejo, da reka Tanais (Don) iz Ripatskih gor izvira, in da so Argonavtski mornarji, proti vodi se peljaje, prej da so v Baltiško morje došli, skoz Ripatske gore se predirati mogli, katerih senca jih je na dolgim poti obdajala. Don pa v Valdajskih planinah (Waldayplateau) na Ruskim svoje vrele ima. Po tem takim so se leté planine s svojimi raztegljinami Volhonskimi gorami že v starodavnosti Ripatske gore imenovali, in še pred ko na Českim se je na Ruskim od Ripatoviga zaroda goram imé Ripat dajalo.

Pervi Ripat ali Hribat, Hrebet, od kteriga se je v starodavnosti to imé na druge slavjanske gore doneslo, to je, izidna gora vsih slavjanskih ljudstev Ripatoviga zaroda, pa nikjer drugej ležati ne more, kakor v Kavkažkim pogorji. Leto pogorje se od svojiga osredka v treh ramah razteguje; eno proti izhodu, drugo proti severju in tretje proti zapadu molí. Zapadna rama Kavkažkih gor, ktera se na izhodnji strani črniga morja do ustja reke Kubana raztega, se je v starodavnosti „Montes Coraxici“ Goraški ali Gorski hribi imenovala, in Kolk na severni strani od Soromadije delila. V njem se gora Albrus, Albors ali Bors povzdiga, in svoj verh ravno tako visoko kot Hararat k nebu steguje. Letó goro spisatelj Plutarhu pripisane knjige: „Od rek“ Ripantes imenuje, ona bi znala po tem Hrib vsih hribov slavjanskih ljudstev Ripatoviga zaroda biti.

Poglejte kaj spisatelj, ki je ravno zdaj imenovan, od te gore pravi. On nam je iz tretjih bukev Kleantove Theomachie staro Kolško pravlico spisal. Po tem ko pripoveduje, kako je reka dežele Kolka od merzliga kraja popred pod iménam Arkturos znana bila, po tem pa od Solncoviga sina Fazeja, ki se je v njo stermoglavil, imé Fazis dobila, tako dalje piše: Blizo te reke se vzdiguje Kavkaz, in tega so ljudje v poprejšnjih časih Borejevo posteljo imenovali, zato ker je Borea iz ljubezni do Klorice, Arkturove hčere, svojo ljubico vgrabil, jo na en verh „Ripantes“ imenovan, odpeljal, in ž njo tam Hirpaga rodil, kateri je za Henioham vlado prevzel. Zato je ta gora Borejeva postelja imenovana bila, pozneje pa Kavkaz po imenu pastirja, kteriga je po gorostazni vojski bežeči Zatorn umoril, da bi iz njegovih čev in oserčja prihodnost zvedil. Ko je pa Zatornov sin Jova zmagal in očeta v Tartar pogreznil, je goro po pastirji imenoval, ter Prometeja sina gorostaza Japeta na njo priklenil. Po tem basnoslovskim Boreu, po kterim je gora Kavkaz imé „Borejeve postelje“ dobila, so Greki in Latini Ripatske in Uralske Goralske gore, ki unkraj Kavkaza leže, Montes Hyperboreos, to je, gore unkraj Borea ležeče ali Nadborjanske gore, in ljudstva, ki so se unkraj teh gorá naselile, Hyperboreos, to je, ljudstva unkraj Borea stanujoče ali Nadborjane imenovali. Tudi vetru, ki od tistih krajev prihaja, so stari Greki in Slavjani imé boreas, burja dali.

(Konec sledí.)

Še en dopis g. Pirca iz Amerike.

Ko je g. Pirc več svojih prijatlov in nekdanjih šolskih tovaršev v „Novicah“ bral, da so kot predsedniki kmetijskih podružnic na pravim mestu, zraven svojih višjih cerkvenih služb tudi scer domovini koristiti, je nekterim teh gospodov iz Amerike dopisal, in veselí nas, da nam ti gospodje te dopise za „Novice“ pošl-

ljajo, ker vsaktero Pircovo pismo zapopade mnogo rečí, ki bravec mikajo zvediti. Tako so nam tudi gosp. tehant Krivic v Gorjah od g. Pirca prejeti dopis prijazno poslali, iz kteriga z veseljem povzamemo, kar posebniga zapopade.

Tudi v dopisu na g. tehanta razodene g. Pirc narpoprej svoje serčno veselje, da so g. tehant predsednik kmetijske podružnice, na kterim mestu zamorejo s svojimi odborniki veliko storiti v povzdigo kmetijstva na ti gorenski strani. Po tem začne g. Pirc sosebno sadjorejo priporočati, da bi se po pridnim branju in zvestim ravnanju po naukih „Krajnskiga vertnarja“ gorenska stran v vertni raj spremenila, kteriga, če mu Bog še kakih 10 let doživetí da, enkrat obiskati želí. Na dalje tudi v tem pismu g. misionar ponoví, kako srečniga se čuti v svojim imenitnim poklicu med divjimi Indiani. Lani je 2 lepi novi cerkvi iz lesa napravil in to poletje misli zopet dve. „Ni se mi še po Krajnskim kolcalo“ — piše g. Pirc po slovensko, in čeravno že veliko veliko lét v Ameriki, se je vunder iz Novic sedanjiga pravopisa gladko navadil, kteriga poprej ni poznal — „tudi se moje serce še ni kesalo, de sim rojake zapustil in zgubljenih ovčic v daljne pušave iskat šel. Saj sim si na boljším kot per vas, iz pomendbe k pravimu delu prišel. Tam sim lesene divjake cepil, trebil in oskerboval, tukaj pa mesene divjake po gojzdih išem, cepim in žlahnim, perlivam in oskerbujem, — Gospod pa obilno rast da, de mi dobri sad prinesó. Ker bom kmalo od svojiga škofa 1 ali 2 duhovna pomočnika dobil — pravi na dalje — bom zamogel tudi za kmetijstvo kaj več storiti kakor dosedaj. Vunder moji Indiani, ki so iz sirovih divjakov in nomadnih lovcov kristjani postali in se vdružinili, niso ravno več popolnoma nevedni v kmetijstvu, zakaj po keršanskim nauku sim jih vselej k delu in kmetijstvu opominjal. Začeli smo s krompirjem in turšico, z repo, korenjem i. t. d. in kmalo so več pridelali, kakor so za živež potrebovali. Žita pa še sploh nisim mogel vpeljati, zato ker tukaj še mlinov nimamo. Le nekaj maliga ovsá in reží pridelujem za svojiga konjiča in kuretino. Ko bi bili pa Vi, gosp. tehant, pri prvi žetvi ovsá pričujoči bili, gotovo bi se bili iz serca smejali, vidši, kako so se moji Indiani pri tem obnašali. Vsi možki moje velike vasí so se vstopili z menoj vred okoli njive — vsi skupej pa smo imeli le en serp. Ko začnem jez prav ročno in hitro oves žeti, je postal smeh, krik in veselo vpitje, da ni popisati. Po tem podám vsacimu po versti serp, in mu velím: naj poskusi. Ali komaj je nekterikrat s serpam mahnil, ga mi je že s kervavimi persti nazaj vergel; — po tem vzame vsak svoj pipec iz žepa, in vsi začno ž njim oves žeti — se vé da sim jez sam pol njive s serpam poprej požel, kakor uni drugo polovico z nožem. Mlatili so ga pa na naši lepi trati veliko boljši, kakor sim mislil. Ravno taka, kakor s serpam, je bila prva poskušnja tudi s kosó. Sicer so si moji Indiani že veliko goveje živine, konj in prešičev priredili; vsa živina se mora brez hlevov in strežbe pozimi in poleti v gojzdih sama preživiti; krav ne molzejo.“

„Tako je kmetijstvo pri naših Indianih v Ameriki. Ali vsa druga je v omikanih krajih severne Amerike, kar ravno očitno kaže veliki razloček med divjimi in omikanimi narodi. Na milione in milione je prišlo iz Angleškiga, Nemškiga in Francoskiga zvedenih kmetovavcov v te dežele, ki sekajo divje gojzde in si les pripravljajo za lepe mesta in vasí. Ti obdelujejo rodovitno zemljo, da je veselje, in živinoreja se povzdiguje od leta do leta na mastnih senožetih. Mnogo kmetijskih in obertnijskih družb, in vsakolétne očitne razstave nar lepših pridelkov in izdelkov povzdigujejo kmetijstvo in rokodelstvo. V velkih mestih se snide več-

kakošen oblak sonce zakrije, da se en del zemlje, ki je pod tistim oblakom otamni, na drugih krajih pa, ki niso s tistim oblakom prikiti, sonce sije — ravno taka se, se vé da bolj poredkoma, soncu primeri po luni. Luna, ki je sama po sebi popolnoma tamna stvar, ki svojo svetlobo le od sonca dobiva, se namreč krog naše zemlje suče, in s zemljo vred vsako leto krog sonca. Ako se tedaj primeri, da luna pri tem svojim sukanju med sonce in zemljo pride, prikrije naši zemlji sončno svetlobo, manj, bolj ali clo popolnoma, po tem kakor se namreč med sonce in zemljo vstopi, na ravnost ali le bolj po strani. In taka prikazen se imenuje sončni mrak (Sonnenfinsterniss), ki je ali popolnoma ali le deloma.

Pri vsakim teku lune okoli zemlje bi vidili sončni in mesčni mrak, ako bi planjava te poti, po kateri se zemlja okoli sonca suče, s tisto planjavo, v kateri se luna okoli sonca suče, vkup zadela.

Velikost sončnega mraka se meri po palcih (colih). Zvezdogledi dajo namreč obraz sonca po nalaš za to napravljenim orodju ali v tamni izbi z daljnoglednim orodjem na beli popir se vtisniti in si zaznamvajo velikost sončnega obraza, kteriga v 12 enakih delov razdelijo, ktere palce imenujejo, in potegnejo iz njih središa skozi te razdelke 6 krogov. Po tem razločijo velikost mraka. Pri nas bo mrak okoli 10 palcov meril.

Ni tedaj res, da bi se ob sončnim mraku sonce otamnilo, ampak le zemlja je otamnjena zato, ker svetloba sonca zavolj v sredi stoječe lune ne more na zemljo pasti in je osvitliti*). Sončni mrak se pa ne more drugokrat, kot le o mlaju lune prigoditi.

Vse to nas uči tista imenitna vednost, ki se zvezdoslovje imenuje; učeni zvezdogledi vedo sončne in mesčne mrake in mnogo družih prikazin na nebu prerajati in veliko veliko lét pred povedati. Vsi ti mraki so sedaj že noter do leta 1900 natanjko napovedani. Kakošna visoka učenost je to! kako očividno nam kaže, kaj zamore človeški um!

Naši predniki nekdanj niso bili v stanu sončnih in mesčnih mrakov tako gotovo naprej povedati, kakor jih zamorejo zvezdogledi sedanji čas, ki veliko bolje nebo in stvari na nebu poznajo.

Vunder je že učeni Grek Thales sončni mrak predpovedal, ki je po popisu zgodopisnikov Olimana Herodota 6 letno vojsko končal, ki je bila med Lydi in Medeji. Tamna noč, ki je namreč 30. kimovca leta 610 pred Kristusovim rojstvom nenadama po dnevu vstala in delj časa terpela, je nevedne vojskovode s tako grôzo navdala, da so orožje od sebe pometali, pobegnili, in tako vojski konec storili.

O starih časih so grozne reči od sončnih mrakov pripovedovali, ktere še dandanašnji nevedni ljudje verjamejo**).

Res je scer, da človeka in žival neka posebna groza napada, ako tamna noč po dnevu nastopi; čeravno mrak ni popolnoma, postanejo vse reči po ti posebni svetlobi vse blede; zdí se, kakor da bi ta svetloba nobene sence ne dala. Vse omolkne, celi svet je tih — in zares, če bi sedaj tromba zapela, bi človek na koléna padel in mislil, da se bliža sodna ura!

Žival se čudno obnaša, ker ne vé kaj je to in kaj da bo. Vredno je tedaj, da se na vse spremembe in prigodbe o ti dôbi pazi.

*) Pri mesčnim mraku (Mondesfinsterniss) se pa zemlja vstopi med sonce in luno, in brani, da sonce ne more lune osvetliti. Mesčni mrak se za eni in ravno tisti kraj veliko večkrat primeri, kot sončni; na 3 mesčne mrake se šteje večidel 1 sončni mrak. Za celi svet skup je pa več sončnih mrakov, kot mesčnih.

***) Tako smo brali, da je nekdo v Presburgu na Ogerskim med nevedno ljudstvo strah zatrosil, da bo na dan sončnega mraka konec sveta!

Učeni možje v zvezdoslovju se bojo ta dan delječ v take dežele podali, kjer bo sončni mrak popolnoma, da bojo še marsiktere razjasnila v ti prigodbi zadočili, kterih jim pri vsi vednosti še manjka. Sončni in mesčni mraki niso le prikazni, samo zijala pasti, ampak oni so pripomočki, stanovanja lune gotovo zvediti, kadar je ne vidimo, — zemljopisne dolgosti zvediti, lastnosti sonca in lune natanjčeniši spoznati i. t. d.

Prav je, da se bo ob času sončnega mraka vsakdo na tak kraj podal, da bo zamogel to prikazin dobro viditi in na spremembe tiste dôbe paziti. Ogleovati se pa zna sonce takrat s posebnimi daljnoglednimi stekli, s prostim očesam, ali, kar je bolje, s kakošnim tamno farbanim steklom (glažam), ali s kakošno z lučjo vžgano in počerneno šipico, s ktero se zamore lahko brez bliša v sonce gledati; nekteri nastavijo tudi škaf vode pod milo nebo, da v vodi spremembe sonca gledajo.

Če je oblačno, da oblaki sonce zakrivajo, postane tama ali noč, brez da bi zamogli sonce ogleovati. —

Tako bodimo pripravljeni, to čudovito natorno prikazin ogleovati, brez strahú in brez vraž, s kterimi so bili nevedni stari navdani, ki so mislili, da takrat strup spod neba na zemljo pada, ki ostrupeni vodé in zeliša, in enacih vraž več.

Spomnimo se takrat prav živo vsigamogočnosti in modrosti Stvarnika nebes in zemlje, ki je odločil vsim stvarjem, tudi na neomejenim nebu njih pot, da jo v nar lepšim redu hodijo, kakor jo jim je On ukazal!

Spoznajmo pa tudi zmožnost človeškiga uma, kteriga je dobrotljivi Stvarnik tako visoko povzdignil, da se zamore v nedosegljive višave podati, po svojih vednostih to slediti, kar se gôri godí, in tako imenitne prikazni veliko lét poprej, clo na minute, naprej povedati!

Naj bi že iz tega tudi vsak priprost človek spoznal, da mu je Bog um podelil, da se kaj uči!

Jako lepo je péel o tem predmetu rajniki slavni U. Jarnik:

Tamkej gôri se neznani
Velki svéti sučejo;
Z lučjo sonca so obdani,
Krogle póte tekajo.
Zvezda zvezdi je soseda,
Njih za nas števila ni —
Ena v drugo svétlo gleda,
Vsaka Božjo čast gori.

Razposeljenje pervih Ljudí

v slavjanskim obziru.

(Konec.)

Vernimo se k Noetovim zarodu.

Gomerjev najmlajši sin Togorma se je v Kapatóčji ustanovil, kjer je njegov zarod po opombi Ecehiela (pogl. 38, 6—27. 14.) veliko lepih konj in dobrih redil, s kterimi je na več krajev, posebno v Fenikio, kupčeval.

Semov sin Ljud se je v mali Azii, v deželi vselil, kteri se po njem Ljudia pravi. Svetna zgodovina pravi, da je bil okoli leta 2050 pred Kr. r. na svetu, in da je Atysov Atov sin; dalje tudi pravi, da je bil Ljudsko kraljestvo postavil in mu po sebi imé Lydia Ljudia dal. Pripoveduje se tudi drugači, namreč, da sta ob rečnim času bila brata Ljud in Atis Ata Manova, (to je, človekova, ker se človeku po sanskritsko Man pravi,) sinova, izmed kterih dveh je Ljud dal ime Ljudii; Ata je bil pa v Frigii sloveč. Nekteri terdijo, da je Ljud, Atov sin, živel okoli leta 1430 pred Kr. r. kar se pa s svetim pismam manj vzame. Leti

pravijo dalje, da je bil Ljud iz Meonije (Manije) napravil kraljestvo, kateremu je po sebi ime Ljudia dal.

Tako so dobile najperve seljake tiste dežele, ki so več ali manj slavjanske bile. Soromadsko je bil naselil Madaj, Skutijo Magog; Frigio Kimerio in Keltsko Galio Gomer; Potunje, Trojansko in malo Frigio Askenec, Gomerjev sin; Rusko in Kavkaške kraje Rifat; Kapatočje Torgorma; Moškovitsko, ki je bilo prek Kapatočja proti severji, Mosoh; Iberio Tubal; Tračio in Mužio Tyras ali Tur in Ljudio Ljud. Tu najdemo med imeni več taci, ki so očitno slavjanske kot Tur, Tračia, Ribat ali Hribat, Mošk ali Mosoh in Moškviško, Ljud, Ljudia in Mužia. Take imena so imeli prvi očaki in njih dežele. Kdo bi si tega ne sodil, da so ti očaki s svojimi seljaki Slavjani bili? Zraven bomo med temi ljudstvi še druge slavjanske imena sledili, da so te ljudstva in njih očaki slavjanski jezik govorili. Mat. Ravnikar.

Spomin na Ljubljano in Krajnsko.

Xp. Iz Celja. (Konec.) Namen mojega potopisa je le po ti skušnji nekatere svojih dražih rojakov Slovensko-Štajarskih kmetov prijazno vprašati: od kod izvira vaše vrojeno mēzenje do Krajnecov, od kteriga se tu in tam čuje? kaj imate zoper nje, da jim niste prav iz serca prijazni? Jelite, da ne véste zakaj? Odgovorili mi morebiti boste: „tako je že od nekadaj.“ Ali, če so naši dedi krivični bili, ali smemo tudi mi krivični biti? Prepričajte se sami te krivice; obiskajte svoje bližnje sosede na Krajnskem, in našli jih boste kot svoje brate prijazne in priljudne, ki so ediniga rodú z vami, ene matere, eniga jezika. Krajnci so prijazni do nas, zakaj bi mi do njih ne bili? Slavenci smo vsi skupej; kako se dežela imenuje, kjer eni, kjer drugi, tretji in četerti razdelk ediniga rodú prebiva, nad tem ni nič ležeče. Če je že sovražtvo ptujih narodov med sabo malopridno, kolikanj bolj zaničljivo je, ako se otroci ene matere prav ne zastopijo! Naše ljube „Novice“ ne delajo nobenega razločka; one so nam vsim vse. Ali ni jezik, ki ga one pišejo, tudi naš jezik? Če je tu in tam kakošna beseda drugač, ne pozabimo, da jezik v časopisih in knjigah se ne more in ne sme le po eni vasi ravnati. Nikar naj vas tedaj to ne zadržuje, jih pridno čitati (brati), ker so na vse strani toliko koristne. Brez števila je dobro séme, ki so ga „Novice“ že po vsim Slovenskim zasejale. Veliko ljulike, ki jo je pred njimi sovražtvo clo bližnjih sosedov in bratov med narode sejalo, so one zatërle; Bog daj da bi vès tak plevél do dobrega pokončale! To pa se bo zgodilo, če bojo tudi moji rojaki na Slovenskem Štajarskem jih pridno čitali, da bo prava bratovska ljubezin vse obsegla, da bojo vsi posnemali iz njih podučenje v dušni in telesni blagor, kteriga le veči omika ljudstvom dati zamore!

To so bili občutki, ki so moje serce navdali, ko sim pervikrat po lepi Krajnski deželi popotoval. Kar sim takrat občutil, sim izročil danes temu pismu. Naj bo pri mojih rojakih tako prijazno sprejeto, kakor je prijazno misljeno! Z Bogam!

Dopisi.

Iz Dunaja 5. t. m. Dnnajski Slovenci se naj bolj veselimo, kedar v „Novicah“, ki jih vsi tako radi imamo, veliko dopisov iz različnih slovenskih krajev najdemo. Dopisov s žalostnimi novicami, se vé da, nismo veseli; pa nam je vendar ljubo, včasih tudi žalostno resnico zvediti, da si svojih premilih rojakov srečniših ne mislimo, kot so. Tudi zbujajo taki dopisi v vsakem

misli, kako bi se móglo pomagati. — Veselilo nas je brati, da je gosp. Hicingerjev slovenski obraz cele zemlje v dveh polkroglah že v kamnotiskarnici. Takega zemljevida je slovenski šolski mladini zares jako treba; ali ravno tako je treba slovenskega zemljopisa, kteri bi se jih tudi odraslim kmetiskim ljudém dobro prilegel*). Že davno je, kar smo brali napoved gosp. Malavašiča, da bo on take bukvice spisal. Prosimo ga, da bi hotel razglasiti, kako in kaj. Če jih on ne piše, naj bi se hitro kdo drug lotil. — Z velikim velikim veseljem prebiramo tukaj tudi manj navadne slovenske besede, ki jih marljivi gosp. Jakob Volčič po stari Liburnii nabira. Kaj hvaležni smo mu za več jedric, posebno pa za pravdoznansko: razkup. Verlega rojaka prosimo, pravdoznanske besede s posebno marljivostjo zasledovati in toraj skerbno naslušati, kedar se od takih reči pomenajo. — O tej priložnosti naj tudi sporočim, da naš slavni gosp. dr. Miklošič, čigar „spominki iz življenja svetnikov“ (monumenta e vita sanctorum) v staroslovenskem jeziku s pridetim slovníkom so že natisnjeni, je te dni na vse strani slovenske zemlje rodoljubom pisma s to prošnjo razposlal, da bi mu za primerno plačo manj znane slovenske besede za slovensko-nemški slovník, nabirali, ki ga misli na svetlo dati. Ker je neki po Tominskem in pa po Krasu še veliko čistodomačih, drugod že pozabljenih beséd slišati, želi vsaj dva gospoda zvediti, ki bi jih hotla ondot nabirati. Kogar je volja, naj bi se mu pismeno zglasil. Da le pod gospodovo ime na pismu besede „in der Hofbibliothek in Wien“ pristavi, bo pismo v prave roke dospelo. Pa tudi drugotni nepoznani domoljubi (posebno gospodje učenci vikših šol), ki do 25. t. m. njegove pismene prošnje ne prejmejo, pa bi vendar radi nabirali, naj ne zamarijo, se imenovanemu gospodu zglasiti, toliko manj, ker to prizadevanje ne bo le njim in gosp. pisatelju, ampak nam vsim in mlajšim našim, z eno besedo, domovini zaleglo. — Gosp. dr. Miklošič misli tudi nabirek g. Pena, minorita v Ptujem, (kteri se neki že 30 lét z nabiranjem slovenskih beséd peča), kakor tudi mnogoletni gosp. Cafov nabirek kupiti, ako ju bo volja prodati.

Ta lotitev**) gosp. dr. Miklošiča je gotovo velike hvale vredna, in kdo ne želi, da bi mu v tej reči prav po godu šlo? —

Veseli nas nadalje v „Novicah“ brati, kako živo da se mlajši sodni vradniki trudijo z našim ljudstvom pri očitnih sodbah po domače, kakor se spodobi, ne pa v ptujem jeziku govoriti. Neki rojak nam je v dopisu zastran tega tudi poprejšnjega namestnika državnega pravdnika gospoda dr. Defacisa hvalil. Njegov naslednik je znani rodoljub gosp. Peter Kosler, čigar slovenski zemljevid „Slovenija“ morebiti že tudi čez 2 mesca tukaj na dan pride; svesti smo si toraj, da je gosp. Defacis, ki zasluži očitno pohvaljen biti, vrednega naslednika dobil. — Rad bi od te reči malo bolj obširno govoril, pa naj ostane za drugi pot. Le to še pristavim, da bi bilo po Slovenskem kmalo drugači, ko bi se prostiljudje za svoje postavne pravice, ktere jim nekteri kratijo, tako krepko potegovali, kot so hvalni župani Kamniške okolice na Krajnskem in štajarsko-slovenski župani Celjskega okrajnega poglavarstva, ker ste jim okrajni poglavarstvi zoper postavno svoje razglase samo v nerazumnem nemškem jeziku pošiljale. Zdaj se to več ne godí. — Moško, to je krepko pa

*) Tudi tega kratko spisanega nam je imenovani gospod obljubil. Vred.

**) Po naši misli naj se imenuje »Unternehmung« lotitev, polotba, lotenje ali započetje, ne pa: podvzetje (!!!). Ga ni slovenskega duha ne sluha v tej besedi. Kdor vé še kakšno boljšo, prosim, naj jo pové. Pis.